

Eitt nýtt skeið - ein nýggj øld

Oddagrein

NÚ var hon so endaliga samtykt av bæði føroyingum og dønnum, nógv umrødda avtalan frá 10. juni. Samanumtikið tykist at vera semja um, at avtalan er góð fyri Føroyar. Spurningurin er nú, hvussu vit koma víðari t.v.s. hvønn politikk Føroyar skulu reka, nú vit fara inn í eina nýggja øld og somuleiðis inn í eitt nýtt tíðarskeið við einum landsstýri, sum vil loysa frá Danmark. Tað undrar okkum annars, at hvørki danski vinstriflokkurin ella konservatívi flokkurin vildu atkvøða fyri avtaluni, og er hetta ein álvarslig ávaring til fólkatingsmannin Óla Breckmann: fer hann veruliga at stuðla teimum konservatívu eftir at teir ikki tóku undir við tí avtalu, sum ÓB sigur seg eiga lívið? Nú sleppur hann so at royna teg.

DANSKI javnaðarflokkurin hevur við hesi avtaluni tikið í egnan barm og gjørt sitt til at betra um tey sera vónaliga víðurskipti millum Føroyar og Danmark, sum hann sjálvur var ein partur av orsökini til. Eisini er vert at merkja sær, at krøvini frá føroyska fólkatingsmanninum og formanninum í javnaðarflokkinum, Jóhannes Eidesgaard til bróðurflokkinn, hava verið hoyrd. Tað er tí líkt til, at tað nú aftur fara at verða betri víðurskipti millum flokkarnar, nakað, sum er harðliga tiltrøngt, tá hugsað verður um týðningin, sum sosialdemokratiska hagsjónin hevur fyri eitthvørt samfelag. Nú eiga hesir báðir flokkarnir at bera so í bandi, at útviklingurin í Føroyum verður bæði rættvísur, sunnur og góður. Heldur enn at mótarbeiða føroyingum, so eigur danski javnaðarflokkurin nú - í tann mun hetta er ynskiligt og rætt - at rætta øllum góðum kreftum í Føroyum eina hjálpanði hond t.v.s. hann eigur at medvirka til ein sunnan og skilgáðan útvikling.

TAD verður áhugavert at fylgja arbeiðinum hjá landsstýrinum komandi tíðina, nú kósinn verður sett móti sjálfstýri/loysing. Vit hava so eitt samgonguskjal at halda okkum til, men vit hava eisini brúk fyri at vita, hvat tað er fyri kjøt og blóð, ið samgonguflokkarnir ætla skal koma aftrat beinagrindini. Men tað er eins týðningarmikið at vita, hvat andtøðuflokkarnir ætla. Við fyrrverandi lögmanni sum formanni í sambandsflokkinum er ikki væntandi, at nokur nýhugsan verður í ríkisráttarlaga spurninginum. Hin andtøðuflokkurin, javnaðarflokkurin, hevur alla tíðina lagt stóran dent á eina sjálfstýrslóg, og eftir okkara tykki er flokkurin nú noyrdur til at geva hesi ætlan kjøt og blóð og siga Føroya fólki, júst hvat hann ætla við hesi lóg. Ein av orsøkunum til, at flokkurin ikki enn hevur viljað sagt, hvat henda lóg skal innihalda, er tann, at hann vildi hava allar flokkar við í gerð av slíkari lóg. Nú er so stóðan broytt í og við at vit hava fingið eitt sjálfstýrslandsstýri, sum hevur sína loysn. Javnaðarflokkurin hevur ómetaliga stóra ábyrgd sum størsti andtøðuflokkur, og tí eigur hann at spæla út viðsinum mótspæli /viðspæli til ætlanina hjá samgonguni.

EINS og spurningurin um víðurskipti millum Føroyar og Danmark hevur týðning at fáa eina sakliga og miðvísa viðgerð, halda vit eisini spurningin um, hvat vit vilja vit í føroyska samfelagnum hava stóran týðning. Hvussu vilja vit, at hetta samfelagið skal varðveitast og mennast? Her hugsa vit serstakliga um, hvat vit vilja við bygdunum og útjaðaranum, nú mong tekin eru til, at fólkid flýtur til miðstaðarokkið, og ein avleiðing av hesum verður, at nógvar bygdir í Føroyum rætt og slætt verða avtøftaðar. Er hetta ein náttúrlig gongd, sum vit einki kunnu og skulu gera nakað við fyri at steðga, ella eiga vit miðvíst frá politiskari síðu at stinga út í kortið ein nýggjan bygdamenningarpolitikk, sum skal siggjast aftur, tá vit fara inn í eina nýggja øld. Eins væl og víðurskipti okkara við Danmark skulu víðgerast íer í blaðdnum, so vóna vit at kunna umrøða spurningin: hvat vilja vit við Føroyum - við bygdunum, við útoyggjunum og við restini av landinum. Eftir okkara tykki eru hesi bæði málini nær tengd at hvørjum øðrum, og tað ber rætt og slætt ikki til, at viðgera eitt teirra uttan eisini at taka hitt málið fram.

Sosialurin

Viðmerking:

Hvussu eru líkindini

Í longri tíð hava summi bløð havt harðliga at fiskifrøðingum og ICES og arbeiðinum hesir gera. Av tí at nógvar av atfinningunum eru so ósakligar, at tað ber illa til at svara teimum, fari eg bert at loysa mær stutt at lýsa, har ráðgevingin er grundað á, og hvussu hon skal nýtast. Tey, ið ynskja meiri vitan kunnu lesa hetta í ritinum »Fiskastovnar og

undir líknandi umstøðum. Av tí at eingin dagur er einum øðrum líkur, verða veðurforsagnirnar roknaðar við hagfrøðisligum (statistiskum) modellum. Úrslitini av útrokningini vísa ta mest sannlíku gongdina, men tað er altíð ein stórri ella minni óvissa knýtt afturat. Hetta vita vitøll, og verða tí ikki kløkk, um veðrið ikki er heilt sum spátt.

veidan av toski undan Føroyum frá 1903 til 1993. Fiskiskapurin eftir toski var at kalla friur, og hóast hetta var veidan í 1992 og 1993 minni enn veidan undir seinna heimsbardaga. Tað var sostatt eyðsýnt, at stóðan fyri toskastovnin var sera álvarslig. Metingar av gongdini víðari fram kundu bert byggja á søgulig tøl, og út frá teimum var tað

fiskifrøðingur bar tað bart út ikki til at koma við øðrum tilmælum fyrst í nítíðarunum enn at fiska so lítið av toski sum gjørligt.

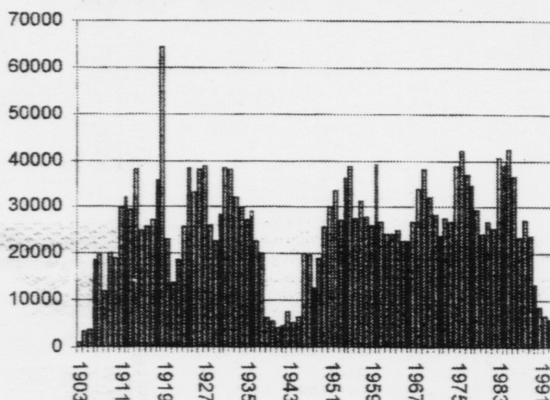
Seinastu metingarar av fiskastovnunum undir Føroyum vísa, at veiðitrystið eftir upsa, toski og hýsu í løtuni er so hart, at tað er lítið sannlíkt at stovnarir kunnu bera hetta í nógvar ár. Eisini vísa metingarar, at uppastovnurin er verri fyri enn nakrantíð síðan farið varð undir stovnsmetingar. Og við setninginum í lógini um vinnuligan fiskiskap í huga, er tí neyðugt at mæla til at minka um veiðitrystið.

Grundarlagið undir stovnsmetingunum og útrokningarnar eru til skjals og einhvør, ið hevur hug, kann tí eftirrokna framskrivingarnar.

Ein íslendskur »fiskifrøðingur« hevur fyri Reidarafelagið sagt Føroya fólki, hvussu fiskiskapurin undir Føroyum eigur at skipast. Høvuðsníðurstøðan hjá honum tykist at vera at fiska smáfiskin sum skjótast, serliga tá nógvar kemur undan, og annars at fiska sum harðast. Eg loyvi mær at ivast í, um ein tilík strategi er í tráð við setningini í lógini um vinnuligan fiskiskap.

Hjalte Jákupsstovu

Veida av toski (tons) undan Føroyum 1903-1993

umhvørvi«, ið er komið út í 1996 og 1997. Útgávan fyri 1998 verður at fáa í bókaðunum í seinnu helvt av juli.

Í lógini um vinnuligan fiskiskap undir Føroyum stendur m.a., at »dentur skal leggjast á í umsitingini av lógini at varðveita tilfeingid, at troyta og gagnnýta hetta burðardýgt og skilgott við virðing fyri sambandinum millum ymisku dýra og plantustovnarar og tryggja stöðugar arbeiðs- og inntøku møguleikar».

Høvuðsuppgávan hjá fiskifrøðingunum er at ráðgeva út frá hesum setningi, uttan mun til um hetta verður tikið væl upp ella ikki.

Áðrenn víðandagligu roknað veðurfrøðingum vóru gerandiskostur, var vanligt at nýta ymisk tekin í náttúruni at meta um, hvussu veðrið fór at verða. Nú er álitið á veðurfrøðingunum yvirhøvur stórri enn á gomlu hettimur at meta um veðrið. Á nógvan hátt ber til at sammata fiskifrøði og forsagnir um útlitini fyri fiskastovnunum við metingar um veðrið. Í veðurfrøðini verða mátingar av lufttrysti, hita, ætt o.s.fr. nýtt til forsagnir um, hvussu útlitini er. Hetta verður gjørt út frá vitan um, hvussu veðrið fyrr hevur háltað sær

Í fiskifrøði verður mett um stöðuna í stovnunum út frá, hvussu góður fiskiskapurin er, hvussu aldursbýti, meðalvekt og búning er í fiskinum, sum verður veiddur og yvirlistrolingunum. Útlitið verður mett um út frá nøgdini av ungafiski í yngulkanningum og yvirlistrolingunum. Eins og í veðurfrøði verða síðan hagfrøðislig (statistisk) modell nýtt til at rokna útlitini. Og eins og í veðurfrøði er úrslitið tann mest sannlíka gongdin, men við statistiskum og óvissum knýttum afturat.

Bæði í fiskifrøði og í veðurfrøði verður alsamt arbeiðið við at bota um grundarlagið undir forsøgunum. Á hvørjum ári verður savnað inn nýtt tilfar og statistisku modellini verða eisini alsamt betri. Forsagnirnar fyri fiskiskapin undir Føroyum hava flestu árin verið á heilt góðari leið, men eins og fyri veðurforsagnir má roknað við, at so er ikki altíð.

Ein av høvuðsatfinningunum móti fiskifrøðingunum er, at forsagnirnar fyri toskafiskiskapin undir Føroyum fyrst í nítíðarunum vóru nógvar daprari enn gongdin seinna vísti. Á myndini niðanfyri er vist

mest sannlíkt, at tað við einum sera varisligum fiskiskapi fór at ganga 5 ár, áðrenn síðan var batnað aftur. At tað gekk skjótari, skulu vit bara verða fegin um, men við vitanini, ið var til taks tá, var hetta sera lítið sannlíkt. Tað er fleiri dømi um fiskastovnar, ið eru fiskaðir so langt niður, at teir ikki hava verið førir fyri at ment seg aftur í nógvar nógvar ár, og sum

Tøkk

Øllum tykkum, sum gleddu meg á minum 80 ára føðingardegi við vitjanum, gávum, teleggramum og uppringingum, takki eg hjartaliga. Ein serstøk tøkk til Frelsunarherin í Vági.

Hannefja Hammer